

Sygn. akt III AUa 2123/18

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 czerwca 2019 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach

Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący	SSA Marek Procek (spr.)
Sędziowie	SSA Lena Jachimowska SSA Witold Nowakowski
Protokolant	Dawid Krasowski

po rozpoznaniu w dniu 18 czerwca 2019 r. w Katowicach

sprawy z odwołania I. W. (I. W.)

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R.

o zwrot nienależnie pobranych świadczeń

na skutek apelacji ubezpieczonego I. W.

od wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach

z dnia 12 września 2018 r. sygn. akt X U 970/18

zmienia zaskarżony wyrok oraz poprzedzającą go decyzję organu rentowego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. z dnia 2 marca 2018 r. i stwierdza, że ubezpieczony I. W. nie jest zobowiązany do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń emerytalnych za okres od 1 stycznia 2017 r. do 30 września 2017 r. w kwocie 4.030,75 zł (cztery tysiące trzydzieści złotych i siedemdziesiąt pięć groszy).

/-/SSA L.Jachimowska /-/SSA M.Procek /-/SSA W.Nowakowski

Sędzia Przewodniczący Sędzia

Sygn. akt III AUa 2123/18

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 12 września 2018 r. Sąd Okręgowy w Katowicach oddalił odwołanie ubezpieczonego I. W. od decyzji organu rentowego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. z dnia 2 marca 2018 r. zobowiązującej ubezpieczonego do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń emerytalnych za okres od 1 stycznia 2017 r. do 30 września 2017 r. w łącznej kwocie 4.030,75 zł.

Organ rentowy wskazał, iż ubezpieczony jest uprawniony do emerytury górniczej od 1 marca 2009 r., którą pobierał w okresie gdy kontynuował zatrudnienie. W dniu 1 października 2017 r. weszły w życie przepisy obniżające powszechny wiek emerytalny dla mężczyzn do 65 roku życia i odwołujący osiągnął ten wiek w dniu (...) r. Osiągnięcie powszechnego wieku emerytalnego wpłynęło na rozliczenie świadczenia emerytalnego w związku z osiągnięciem dochodów. Zaświadczeniem z dnia 31 stycznia 2018 r. płatnik składek Fabryka (...) S.A.

w K. przedstawiła przychód osiągnięty przez odwołującego w okresie od stycznia 2017 r. do grudnia 2017 r. z tytułu zatrudnienia ubezpieczonego od 16 listopada 2005 r. do nadal. Roczny przychód jaki osiągnął odwołujący wyniósł 46.445,76 zł. W zaświadczeniu przedstawiono miesięczny dochód osiągnięty przez odwołującego w rozbiciu na poszczególne miesiące 2017 r.

Przywołując przepisy art. 104 ust. 1 i 8 oraz art. 127 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. nr 163

poz. 1118,), organ rentowy ustalił, iż przychód ubezpieczonego w okresie od stycznia do września 2017 r. wyniósł łącznie 33.921,20 zł i przekroczył kwotę graniczną przychodu określoną dla tego okresu, tj. 26.634,10 zł – zatem uzasadniał zmniejszenie świadczenia w okresie od stycznia do września 2017 r. o kwotę 7.287,10 zł, jednak nie więcej niż o kwotę maksymalnego zmniejszenia dla tego okresu. Rozliczenie miesięczne świadczenia ubezpieczonego dokonane przez organ rentowy okazało się korzystniejsze dla odwołującego bowiem do zwrotu przypadła jedynie kwota 4.030,75 zł. - ustalona w decyzji z dnia 2 marca 2018 r.

W odwołaniu od zaprezentowanej decyzji ubezpieczony wniósł o jej zmianę i zwolnienie go z obowiązku zwrotu nienależnie pobranego świadczenia, bowiem – zdaniem odwołującego – przychód osiągnięty przez niego mieści się w wyznaczonym przez ZUS rocznym przychodzie. Według odwołującego roczny przychód za 2017 r. wyniósł

35.071,86 zł, gdyż od października do grudnia 2017 r. wynagrodzenie odwołującego nie podlega już ograniczeniom ZUS. W piśmie procesowym z dnia 5 lipca 2018 r. odwołujący wskazał, iż nie zgadza się z tym aby przychód osiągnięty przez niego w okresie od stycznia do września 2017 r. w kwocie 33.921,20 zł był traktowany tylko jako przychód za miesiące od stycznia do września. Zdaniem odwołującego kwotę przychodu należy traktować jako przychód osiągnięty za cały 2017 r., a w związku z tym, nie ma podstaw do wykazywania mu przekroczenia. Ubezpieczony podniósł przy tym, iż przez 14 lat był rozliczany zawsze

w stosunku do rocznego przychodu i dlatego uważa, że przychód w kwocie 33.921,20 zł należy traktować jako przychód za 12 miesięcy roku 2017.

W piśmie procesowym z dnia 27 lipca 2018 r. organ rentowy wskazał, iż zaskarżoną decyzją dokonał prawidłowego rozliczenia miesięcznego świadczenia odwołującego, gdyż

z chwilą nabycia prawa do emerytury w związku z osiągnięciem powszechnego wieku emerytalnego dochody uzyskane po tej dacie nie są brane pod uwagę przy rozliczeniu świadczenia. Zdaniem organu rentowego brak jest podstaw prawnych do przyjęcia

za miesiące od października do grudnia 2017 r. wartości „zerowych” i przychodu uzyskanego przez odwołującego za okres od stycznia do września 2017 r. potraktowania jako przychodu całego roku 2017. Organ rentowy stwierdził, że takie działania są nieuprawnione gdyż naruszają § 7 ust. 2 Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 22 lipca 1992 r. w sprawie szczegółowych zasad zawieszania lub zmniejszania emerytury i renty (Dz. U. nr 58, poz. 290) który wskazuje, iż okres z którego ustala się łączną kwotę dochodu osiągniętego przez emeryta lub rencistę oraz kwoty graniczne dochodu ulegają odpowiedniemu skróceniu w roku kalendarzowym w którym powstało lub ustało

prawo do świadczeń. Rozliczenie roczne świadczenia odwołującego, które bierze pod uwagę przychód osiągnięty od stycznia do września 2017 r., jest dla odwołującego mniej korzystne, gdyż przy rozliczeniu rocznym przekroczenie kwoty granicznej następuje o 7.287,10 zł.

Odnosząc się do zarzutów przedstawionych przez odwołującego, Sąd Okręgowy stwierdził, że zaskarżona decyzja odpowiada przepisom prawa cytowanym przez organ rentowy i ponowne ich przytaczanie nie jest celowe. Sąd ten podkreślił, iż z uwagi na fakt,

że odwołujący osiągnął wiek 65 lat w dniu (...) r., za okres od stycznia do września 2017 r., w związku z wejściem w życie przepisów obniżających powszechny wiek emerytalny, przychód odwołującego za okres od stycznia do września 2017 r. musiał zostać rozliczony - w związku z zawieszalnością świadczeń - z osiąganym przychodem. Organ rentowy prawidłowo przyjął korzystniejsze dla odwołującego miesięczne rozliczenie przychodu. Brak jest podstaw prawnych do przyjęcia od października do grudnia 2017 r. wartości „zerowych” przychodu i potraktowania przychodu osiągniętego przez odwołującego za okres od stycznia do września 2017 r. jako przychodu osiągniętego za cały 2017 r.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Okręgowy na mocy art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. orzekł, jak w sentencji.

W apelacji od zaprezentowanego rozstrzygnięcia ubezpieczony, zarzucając Sądowi pierwszej instancji, że wydany wyrok jest krzywdzący, bo nie bierze pod uwagę jasnych i logicznych argumentów przedstawionych przez ubezpieczonego, wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i uwzględnienie odwołania.

Uzasadniając swoje stanowisko apelujący podał, że nie może się zgodzić z argumentami ZUS, aby jego przychód w kwocie 33.921,20 zł. był traktowany w tym sporze, jako tylko przychód za miesiące od stycznia do września 2017 roku, bo on również jest w tym wypadku przychodem rocznym. Graniczna kwota przychodu 35.522,10 zł. za 2017 rok wskazana przez ZUS, jest kwotą którą ubezpieczony mógł zarobić i nie być obciążony zwrotem. Skarżący osiągnął przychód roczny mniejszy, bo wynoszący 33.921,20 zł, zatem organ rentowy nie ma podstaw do wykazywania przekroczenia. Ponadto, jeżeli ZUS wskazuje, że bierze pod uwagę korzystniejsze rozwiązania, to dla ubezpieczonego najbardziej korzystne jest przyjęcie, że zarobek 33.921,20 zł jest przychodem za dwanaście miesięcy 2017 roku. Apelujący dodał, że przez 14 lat był rozliczany zawsze w stosunku do rocznego granicznego przychodu ustalanego przez ZUS i uważa, że przychód w kwocie 33.921,20 zł za dwanaście miesięcy roku 2017, powinien decydować czy przekroczył kwotę graniczną i czy powinno się go obciążać zwrotem kwoty 4.030,75 zł.

Według skarżącego przywołany przez organ rentowy przepis rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 22 lipca 1992 r. w sprawie szczegółowych zasad zawieszania lub zmniejszania emerytury i renty (Dz. Ust. Nr 58, poz. 290) nie jest w sprzeczności

z przedstawionymi powyżej argumentami. Skarżący nadal uważa, że ZUS w moim dochodzie rocznym powinien uwzględnić październik, listopad i grudzień jako miesiące o zerowym przychodzie, ponieważ ubezpieczony dalej od września do końca roku pracował i osiągał dochód, z tym, że po wejściu w życie zmiany wieku emerytalnego ZUS jego przychody w tych miesiącach mógł zapisywać jako zerowe, co pozwala na rozliczenie w stosunku do wysokości przychodu rocznego za 2017 rok w wysokości 35.522,10 zł, zaś ubezpieczony tej kwoty nie przekroczył.

Sąd Apelacyjny ustalił i zważył, co następuje:

Przyjmując, iż sporne świadczenie nie było świadczeniem nienależnie pobranym - w rozumieniu art. 138 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zm., dalej zwanej ustawą emerytalną) - gdyż ubezpieczony nie został przez organ rentowy prawidłowo pouczony, uznał, że ubezpieczony I. W. nie jest zobowiązany do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń emerytalnych za okres od 1 stycznia 2017 r. do 30 września 2017 r. w kwocie 4.030,75 zł.

1. Podkreślenia wymaga, iż zgodnie z normą art. 138 ustawy emerytalnej, organ rentowy może skutecznie domagać się od ubezpieczonego zwrotu nienależnie pobranego świadczenia jedynie wówczas, gdy został on prawidłowo pouczony o okolicznościach powodujących brak prawa do tego świadczenia. Konsekwencją braku pouczenia jest niemożność nałożenia obowiązku zwrotu nienależnie pobranego świadczenia. Za równoznaczne z brakiem pouczenia należy uznać błędne pouczenie ubezpieczonego. Prawidłowo dokonane pouczenie powinno być wyczerpujące, nadto powinno zawierać informację o obowiązujących w dniu pouczenia zasadach zawieszalności prawa do świadczeń, a także informować o nowych zasadach znanych organowi rentowemu, które wchodzi w życie w terminie zarówno podanym organowi rentowemu, jak i przekazanym do publicznej wiadomości. Pouczenie musi być należyte, czyli wyczerpujące i wyraźnie wskazujące okoliczności w jakich dochodzi do nienależnego pobrania świadczenia oraz dokonane w taki sposób, aby było zrozumiałe dla osoby, do której jest skierowane. Pouczenie nie może być abstrakcyjne, obciążone brakiem konkretności (por. wyroki Sądu Najwyższego z 17 listopada 1998 r., II URN 46/95 i z dnia 17 lutego 2005 r., II UK 440/03). Warunkiem uznania świadczenia za nienależnie pobrane jest pouczenie o okolicznościach, których wystąpienie w czasie pobierania świadczenia powoduje jego utratę (w całości lub w części). Pouczenie musi być na tyle zrozumiałe, aby pobierający świadczenie mógł je odnieść do własnej sytuacji. Ponieważ pouczenie dotyczy zmian w stanie faktycznym i prawnym w stosunku do stanu istniejącego w dacie przyznania świadczenia, pobierający świadczenie musi mieć możliwość skonfrontowania zmian, jakie zaszły w jego przypadku, z treścią pouczenia (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 czerwca 2008 r., I UK 394/07).

2. Podnieść zatem trzeba, iż w informacji dołączonej do decyzji z dnia 7 marca 2017 r. (k. 110 a.r.) organ rentowy podał, że okres za który świadczenie podlega rozliczeniu ulega skróceniu, jeżeli w trakcie trwania roku kalendarzowego, osoba, która osiągnęła ustalone prawo do emerytury osiągnęła powszechny wiek emerytalny (pkt. 2 i 3). Zatem w ocenie Sądu drugiej instancji powyższe pouczenie nie odwoływało się do – przywoływanej w piśmie procesowym organu rentowego złożonym w dniu 27 lipca 2018 r. (k. 13 a.s.) - zasady proporcjonalności, przyjętej w przepisie § 7 ust. 2 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej w sprawie szczegółowych zasad zawieszania lub zmniejszania emerytury i renty z dnia 22 lipca 1992 r. (Dz.U. Nr 58, poz. 290 ze zm.), zgodnie z którym okres, z którego ustala się łączną kwotę dochodu osiągniętego przez emeryta lub rencistę oraz kwoty graniczne dochodu, ulega odpowiedniemu skróceniu w roku kalendarzowym, w którym powstało lub ustало prawo do świadczeń.

3. Zaprezentowane wyżej pouczenie zostało przez ubezpieczonego odczytane w taki sposób, jak to zaprezentował w odwołaniu. Świadczy o tym informacja o przychodach ze stosunku pracy za 2017 r., wskazująca na znaczny wzrost zarobków od marca 2017 r. Nie budzi przy tym wątpliwości, iż Prezes ZUS w komunikacie z dnia 21 listopada 2017 r., na podstawie art. 104 ust. 10 pkt 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2017 r. poz. 1383, 1386 i 2120) ogłosił, że kwota graniczna przychodu dla 2017 r. wynosi 35 522,10 zł - co stanowi sumę kwot przychodu odpowiadających 70% przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń w wysokości.

4. Tak więc podkreślenia wymaga, że organ rentowy – w okolicznościach niniejszej sprawy - mógłby domagać się zwrotu nienależnie pobranego świadczenia tylko wówczas, gdy ubezpieczonemu można przypisać złą wolę. Przyjmuje się, że obowiązek zwrotu obciąża tylko tego, kto przyjął świadczenie w złej wierze, wiedząc, że mu się nie należy, co dotyczy zarówno osoby, która została pouczona o okolicznościach, w jakich nie powinna pobierać świadczeń, jak też tej osoby, która uzyskała świadczenia na podstawie nieprawdziwych zeznań lub dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzenia w błąd instytucji ubezpieczeniowej. Wypłacenie świadczenia w sposób, na który nie miała wpływu – tak jak w niniejszej sprawie - wina świadczeniobiorcy, nie uzasadnia powstania po stronie osoby ubezpieczonej obowiązku zwrotu nienależnie pobranego świadczenia. Inaczej mówiąc, nie można przyjąć, aby doszło do nienależnego pobrania świadczenia, jeżeli jego wypłata (mimo zaistnienia wskazanych okoliczności) nastąpiła z przyczyn niezależnych

od ubezpieczonego. W świetle przedstawionych wyżej okoliczności ubezpieczonemu nie można przypisać złej woli, gdyż nie został pouczony w sposób pozwalający na przypisanie mu złej woli.

Mając na względzie przedstawione okoliczności, Sąd Apelacyjny, na mocy art. 386

§ 1 k.p.c., zmienił zaskarżony wyrok oraz poprzedzającą go decyzję organu rentowego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w R. z dnia 2 marca 2018 r. i stwierdził,

że ubezpieczony I. W. nie jest zobowiązany do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń emerytalnych za okres od 1 stycznia 2017 r. do 30 września 2017 r. w kwocie 4.030,75 zł.

/-/SSA L.Jachimowska /-/SSA M.Procek /-/SSA W.Nowakowski

Sędzia Przewodniczący Sędzia